

Päivi Räsänen kd ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Ihmiskauppa kuuluu räikeimpiin ihmisoikeusloukkauksiin sekä vakavimpiin ja vastenmielisimpiin rikoksiin, mitä Suomessa esiintyy. Ihmiskaupan auttamisjärjestelmään ohjautuneista uhreista vuonna 2013 oli 58 prosenttia työperäisen ja 39 prosenttia seksiperäisen ihmiskaupan uhreja. Seksiperäinen ihmiskauppa loukkaa syvällä ja pysyvästi vaurioittavalla tavalla yksilön ihmisarvoa ja koskemattomuutta sekä rajoittaa hänen vapauttaan. Ihmiskauppaa koskeva lainsäädäntö on maassamme suhteellisen uutta; ensimmäiset ihmiskauppaa koskevat säädökset tulivat voimaan vasta 1.8.2004 ja ensimmäinen tuomio ihmiskaupasta annettiin vuonna 2006. Ihmiskaupparikoksista on tosin tuomittu aiemminkin, mutta eri rikosnimikkeiden perusteella. Paritus eli prostituution järjestäminen tai siitä hyötyminen taloudellisesti on myös kriminalisoitua toimintaa. Käytännössä rajanveto ihmiskaupan ja parituksen välillä on vaikeaa, mutta haasteellista on myös paritus- ja ihmiskaupparikosten tunnistaminen ja todentaminen. Tuomioita näistä rikoksista onkin annettu vain muutamia, vaikka ilmiö ei ole marginaalinen. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakasmäärät kertovat rikollisuuden laajuudesta. Paritus- ja ihmiskaupparikoksista on vaikea saada otetta. Tarvitaan uudenlaisia toimenpiteitä ja uutta lainsäädäntöä, joilla vähennetään paritus- ja ihmiskaupparikosten kysyntää, jotta ongelmaan päästään puuttumaan tehokkaasti.

Hallitus esitti jo vuonna 2005 (HE 221/2005 vp), että seksuaalipalvelujen ostaminen olisi yleisesti rangaistavaa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 17/2006 vp, s. 3) kuitenkin päätyi rajaamaan rangaistavuuden seksuaalipalvelujen ostamiseen ihmiskaupan ja parituksen uhreilta. Valinta on osoittautunut alun alkaen epäonnistuneeksi. Poliisin velvoitteeksi tuli osoittaa, että seksuaalipalvelujen ostaja on tietoisesti ostanut palveluja parituksen tai ihmiskaupan uhrilta.

Vuonna 2013 tehtiin oikeusministeriön toimesta selvitys, jossa arvioitiin vuodesta 2006 voimassa olleen seksin ostokieltoa koskevan rikoslain säännöksen toimivuutta. Laki on johtanut lainvoimaiseen tuomioon erittäin harvoin. Ihmiskauppa ja paritus on pyritty naamioimaan lailliseksi prostituutioksi, ja ostaja on voinut vedota tietämättömyyteensä. Selvityksessä todettiin, että tuollainen lainsäädäntö ei antanut riittävästi suojaa ihmiskaupan ja parituksen uhreille, ja esitettiin seksin ostamisen kieltämistä kokonaan. Tutkijat perustelivat täyskieltoa muun muassa sillä, että siten voitaisiin nykyistä tehokkaammin ja selkeämmin puuttua seksikauppaa ylläpitävään kysyntään. Täyskiellon todettiin olevan osittaiseen kieltoon verrattuna selkeämpi noudattaa ja valvoa, ja sen seksikaupan vastaista asenneilmapiiriä luova vaikutus olisi nykyisin voimassaolevaa kieltoa voimakkaampi.

Lakialoite LA 86/2016 vp

Selkeästä suosituksesta huolimatta prostituutiota koskevassa lainsäädännössä ilmenneitä ongelmia lähdettiin korjaamaan hyvin lievällä toimenpiteellä. Viime vuonna voimaan tuli kiello ostaa seksuaalipalveluja parituksen tai ihmiskaupan kohteelta, jos ostajalla on ollut aiheet epäillä ihmiskauppaa tai paritusta. Kriminalisointia siis laajennettiin niin, että teon katsotaan olevan myös tuottamuksellisenä rangaistava. Tämä ehdotus sisältyi myös vuoden 2013 selvitykseen. Muutoksen ei voida odottaa merkittävästi edistävän ihmiskaupan ja parituksen uhrien tilannetta. Edelleen lainsäädäntö kannustaa kätkemään prostituution taustalla olevan rikollisen toiminnan ja antamaan kuvan vapaaehtoisesta toiminnasta. Edelleen liikutaan hetteiköllä, kun oikeuslaitos joutuu arvioimaan, mitä kunkin asiakkaan olisi pitänyt voida ymmärtää. Seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointi tehostaisi rikosvastuun toteutumista paritus- ja ihmiskaupparikoksissa.

Pohjoismaisesta vertailusta voi päätellä, että poliisin resurssit kohdistettaisiin lakimuutoksen jälkeenkin todennäköisesti vakavampien seksuaalirikosten selvittelyyn, joka olisi aiempaa helpompaa selkeämmän lainsäädännön vuoksi. Seksin ostaminen on ollut Ruotsissa kiellettyä vuoden 1999 alusta lähtien. Lainsäädännön vaikutuksista tehtiin vuonna 2010 Ruotsin oikeuskanslerin arvio (Statens offentliga utredningar 2010:49). Siinä katuprostituution määrän arvioitiin puolittuneen kiellon voimaantulon jälkeen. Myös prostituution kokonaismäärän arvioitiin vähentyneen. Poliisin käsityksen mukaan seksin ostamisen kiello on toiminut esteenä ihmiskauppioiden asettumiselle Ruotsiin. Seksikauppa ei kiellon voimaan tultua ole painunut "maan alle", kuten esimerkiksi Suomessa käydyssä keskustelussa usein varoitellaan käyvän, jos ostokielto asetettaisiin, vaan toiminta on aidosti vähentynyt.

Pohjoismaista myös Norjassa on vuonna 2009 säädetty seksuaalipalvelujen ostamisen täyskiello, jonka on tutkimuksissa todettu toimivan tarkoitetulla tavalla. Prostituution kysyntä ja sen myötä myös tarjonta on vähentynyt. Pelko siitä, että väkivalta prostituoituja kohtaan lisääntyisi, on myös osoittautunut aiheettomaksi. Tutkijaryhmä arvioi, että katuprostituutiossa markkinat ovat pienentyneet lain ansiosta 40—65 prosenttia vuodesta 2008. Sisätiloissa tapahtuvassa prostituutiossa kysyntä on vähentynyt 10—20 prosenttia. Lisäksi laki on yhdessä ihmiskauppaa ja paritusta koskevan lain kanssa tehnyt Norjasta vähemmän houkuttelevan kohteen ihmiskaupalle.

Prostituutiota rajoittavaa nykylainsäädäntöä voi kritisoida epäonnistuneeksi myös siksi, että se rankaisee heikommassa asemassa olevaa eli prostituoitua useammin kuin seksuaalipalvelujen ostajaa. Oikeusministeriön vuonna 2013 julkaiseman selvityksen mukaan seksin ostamisesta ihmiskaupan tai parituksen kohteelta annettiin seitsemän vuoden aikana 36 lainvoimaista tuomiota. Samanpituisella tarkasteluvälillä 2003—2011 annettiin 106 järjestyslain mukaista sakkoa seksin myymisestä ja ostamisesta. Suurin osa sakoista annettiin seksin myymisestä julkisella paikalla; ostajalle sakko rapsahti hyvin harvoin. Nykylainsäädäntö rankaiseekin todennäköisemmin naispuolista ihmiskaupan tai parituksen uhria kuin miespuolista seksuaalipalvelujen ostajaa.

On yleisen oikeustajun vastaista, että ihmiskaupan ja parituksen kohteita rangaistaan viranomaisen taholta useammin kuin heitä, jotka seksipalveluja ostamalla mahdollistavat ihmiskaupan jatkumisen. Seksuaalipalvelujen ostaminen tietoisesti ihmiskaupan tai parituksen uhrilta on rinnastettavissa raiskaus- ja hyväksikäyttörikoksiin, sillä uhrilla ei ole mahdollisuutta kieltäytyä. Luontevaa olisi, että henkilöä myös rangaistaisiin näiden pykälien mukaisesti, mikäli hän ostaa seksuaalipalveluja tietoisesti parituksen tai ihmiskaupan uhrilta. Nykylainsäädännön riskinä on, että

Lakialoite LA 86/2016 vp

vakavammaksi luokiteltujen rikosten tunnusmerkistö jää helposti tutkimatta, kun kyse on ihmis-
kaupasta tai parituksesta, ja tekijää rangaistaan kevyemmin.

Prostituutio ei vapaaehtoisena ole sitä harjoittavalle hyödyksi. Prostituoitujen keskuudessa
mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä muut terveyshaitat ovat yleisiä. Prostituutio on osa syr-
jäytymisvyyhtiä, jossa on vaikeaa osoittaa, mikä lopulta on syy ja mikä seuraus. Toiminnasta seu-
raa sisäistä rikkiäisyyttä ja itsearvostuksen puutetta, minkä myötä ponnistaminen elämässä
eteenpäin osoittautuu usein hyvin vaikeaksi. Näistä syistä harva edelleenkaan suosittelisi ammat-
tia tyttärelleen tai sisarelleen. Kriminalisoimalla seksuaalipalvelujen oston viestitämme, että mui-
den pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien tavoin arvostamme naisten ihmisoikeuksia ja mah-
dollisuuksia kehittää itseään arvokkaina ihmisyyksilöinä.

Euroopan parlamentti on korostanut seksinoston kriminalisointia ihmiskaupan kysynnän vähen-
tämisen keinona 12.5.2016 hyväksytyssä päätöslauselmassaan ihmiskauppadirektiivin 2011/36/
EU toimeenpanosta ja sen sukupuolinäkökulmasta. Myös Euroopan neuvoston ihmiskaupanvas-
tainen yleissopimus velvoittaa kysyntään puuttumista (kuudes artikla). Kansallisen ihmiskauppa-
raportoinnin näkemyksen mukaan "myös Suomessa olisi syytä vakavasti harkita voimassa olevan
osittaisen seksinostokiellon laajentamista kaikkeen seksin ostoon" (Ihmiskaupparaportoinnin ker-
tomus 2014, s. 95).

Minkään lain ei ole osoitettu täysin poistavan rikollisuutta, mutta silti lakeja tarvitaan. Vaikka
prostituutiota ei voi katsoa suositeltavaksi vapaaehtoisena valintana, esitetyn lakimuutoksen
tähdistyspisteenä on nykyistä tehokkaampi puuttuminen ihmiskauppaan ja paritukseen. Ihmis-
kauppa on rikoksena äärimmäisen vakava. Tarvitsemme nykyistä selkeämpää lainsäädäntöä ja
vahvempia keinoja puuttua paritukseen ja ihmiskauppaan. Seksuaalipalvelujen ostamisen krimi-
nalisoinnin lisäksi tarvitaan niin viranomais- kuin järjestötyötä, joka ennalta ehkäisee prostitu-
tioon ajautumista ja auttaa siitä irrottautumisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 20 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 8 §, sellaisena kuin se on laissa 384/2015, seuraavasti:

Lakialoite LA 86/2016 vp

20 luku

Seksuaalirikoksista

8 §

Seksuaalipalvelujen ostaminen

Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa toisen ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, on tuomittava, jollei teko ole tässä luvussa muuten rangaistava, *seksuaalipalvelujen ostamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Sama pätee silloinkin, kun korvauksen on luvannut tai antanut eri henkilö. Yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.10.2016

Päivi Räsänen kd
Eva Biaudet r
Tarja Filatov sd
Sari Essayah kd
Peter Östman kd
Antero Laukkanen kd
Sari Tanus kd
Aila Paloniemi kesk
Hanna Halmeenpää vihr
Anna-Maja Henriksson r
Mikaela Nylander r
Veronica Rehn-Kivi r